

ROLUL LIMBII FRANCEZE ÎN REALIZAREA UNEI BUNE COMUNICĂRI ÎN CADRUL MISIUNILOR NATO

Lect.univ.drd. Ana Mona ILIE

Nowadays, when English is in a continuous offensive and has the real possibility to monopolize communications in the entire world, a question arises: can the other NATO official language, that is, French, be regarded as an important communication and documentation tool being also used in military operation theaters?

I started from statistics according to which in NATO four countries use French as an official language and four others use Latin origin languages (approximately one third of NATO). This is, in my opinions, a strong argument supporting the necessity of using French in the Alliance and in its missions. My plea is motivated by a reality: I am a French professor, and my wish is to contribute to maintaining its status as official language in NATO. The growing interest in French studies in Romanian Armed Forces proves its increasing role in good documentation and communication inside NATO.

În condițiile în care limba engleză se găsește într-o veritabilă ofensivă, aflându-se în poziția de a monopoliza comunicarea mai ales în domeniile legate de tehnică de ultimă generație (cu precădere Internetul), tentativa mea de a mă opri asupra rolului și importanței limbii franceze, în general, și în Alianța Nord-Atlantică, în special, poate părea un eșec anunțat sau o neconvingătoare pledoarie pentru o cauză care poate fi considerată pierdută. Mizând pe o impresionantă cantitate de argumente pro limba franceză, îmi asum acest risc, fiind pregătită să răspund franco-scepticilor, cu noi elemente de natură a convinge că limba lui Voltaire rămâne una dintre cele la care se apelează tot mai frecvent pentru documentare și comunicare.

Diferitele perioade istorice, au impus mari nume care au cultivat și au rafinat frumoasa limbă, dintre care amintim: Corneille, Racine, Descartes (a supus limba franceză unui sever control al rațiunii), Voltaire, Montesquieu, Baudelaire, Hugo, Maupassant ș.a.

Fără a intenționa să mă opresc prea mult asupra rădăcinilor și evoluției limbii franceze, doresc totuși să subliniez că în ea se întâlnesc substratul

preroman, stratul latin și suprastratul germanic, respectiv latura populară sau vulgară de pe teritoriul Galiei, apoi cuvintele autohtone din limbile populațiilor preromane și, în fine, influențele germanice.

Cu timpul, limba franceză s-a impus depășind granițele Franței și chiar ale Europei generând un fenomen lingvistic de proporții cunoscut în toată lumea: *francofonia*.

O importantă țară francofonă, cu valori indubitabile ale limbii și culturii franceze este România, expresiv în acest sens fiind faptul că unul dintre importanțele sommet-uri ale țărilor francofone s-a desfășurat la București fiind un succes de răsunet planetar.

Specialiști de marcă în studierea francofoniei consideră că limba franceză este o parte constitutivă a identității naționale a României, a culturii noastre, care la rândul ei plasează țara noastră în universalitate. Sunt adeptul celor care consideră că: „Limba franceză este o parte constitutivă a identității naționale a României moderne. Românii nu au fost niciodată cu adevărat străini în Franța, cel puțin pe plan cultural și spiritual. Românii n-au constituit niciodată un grup etnic sau religios separat, deoarece ei erau pe deplin francezi. Exilul românesc din Franța dinainte de 1989 a fost deseori criticat pentru a fi fost fragmentat, într-o dispută permanentă între diferitele grupuscule și această dispută a fost explicată printr-un imaginar caracteristic latinilor – cel al unui individualism exacerbant. Dar această fragmentare are o explicație simplă: o coerență perfectă a exilului românesc era imposibilă pentru că românii vorbitori ai limbii franceze se simțeau pe deplin francezi. Acest fapt explică de ce marii intelectuali români din Franța și-au exprimat opera în limba franceză. Ei au contribuit astfel la edificarea culturii și științei franceze moderne. Ce alt fapt poate oare fi mai important pentru buna imagine a României în lume?”¹

Având în fibra sa profundă elemente franceze, cultura română se prezintă drept o contribuție importantă a poporului nostru la patrimoniul universal, fiind în acest sens un exemplu de cultură mare, produsă de o țară considerată mijlocie din punct de vedere al teritoriului și al populației. Sunt de acord fără rezerve cu cei care consideră că: „Spiritualitatea nu poate fi <<mare>> sau <<mică>>. Aud sau citesc prea des discursuri despre micimea culturii române, despre cât este ea de neînsemnată în contextul mondial, despre fatalitatea supunerii sale la legile economiei de piață. Aceste discursuri nu sunt numai obositoare, dar și false pe plan epistemologic. Spiritualitatea nu poate fi măsurată în kilograme sau număr de cărți. O spiritualitate nu poate fi mică sau mare. Ea este sau nu este. Iar, prin natura sa, spiritualitatea este universală. O schimbare a imaginii României în lume este condiționată de reforma reprezentărilor noastre culturale. Cultura nu se reduce la literatură.

¹ *Asymetria. Formarea și rolul limbii franceze în cultura europeană.*
<http://www.asymetria.org/modules.php>

O altă greșeală epistemologică consistă în reducerea culturii la literatură, obsesie persistentă a unor intelectuali români din România sau din afara României, caracteristică a unei subdezvoltări culturale și a ignorării realităților secolului XXI. Astăzi știința, ingineria, informatica, arhitectura urbană, comportamentul politic fac parte integrantă din cultură. Acest fapt ar putea crea o nouă viziune a ceea ce este imaginea României în lume.”²

De remarcat este poziția oficială a României privitoare la rolul și locul limbii franceze, exprimată de ministrul de externe, potrivit căruia trebuie „să fim promotorii dimensiunii europene în cadrul Organizației Internaționale a Francofoniei și, în egală măsură, susținători ai valorilor francofone în cadrul Uniunii Europene. Constanța acestei poziții a României vine din însăși definiția Francofoniei, care are drept misiune consolidarea rolului limbii franceze, ca mijloc de comunicare la nivel internațional și ca vector cultural, o misiune care presupune recunoașterea diversității culturale și promovarea dialogului dintre culturi. În cadrul procesului de reconsiderare a rolului Organizației Internaționale a Francofoniei la care m-am referit anterior, România își poate susține unele dintre prioritățile de politică externă, și mă refer aici, în special, la revigorarea relațiilor cu state din Africa și din Orientul Apropiat, urmărind, bineînțeles, liniile politice generale ale organizației. Nu în ultimul rând, experiența recentă a României în administrarea proceselor de tranziție politică și economică este un atu cu mare potențial de valorificare în cadrul Francofoniei.”³

Pornind de la aceste considerente, voi încerca să analizez modul în care limba franceză poate fi un mijloc important de comunicare în cadrul NATO.

Voi porni de la prevederile din *La Traité de l'Atlantique Nord*, Washington DC, le 4 avril 1949, care la articolul 14 precizează: "Ce Traité, dont les textes français et anglais font également foi, sera déposé dans les archives du gouvernement des Etats-Unis d'Amérique. Des copies certifiées conformes seront transmises par celui-ci aux gouvernements des autres Etats signataires".⁴ (Acest Tratat, ale cărui variante în limba engleză sau franceză sunt în mod egal autentice, va fi depozitat în arhivele guvernului Statelor Unite ale Americii. Copii autorizate conforme vor fi transmise de către acest guvern celorlalte guverne semnatare.)

Prevederi din care rezultă cu claritate faptul că limba franceză este una dintre cele două limbi oficiale NATO. Inclusiv abrevierea Alianței se face concomitent în cele două limbi: NATO (North Atlantic Treaty Organization) și OTAN (Organization du Traité de l'Atlantique Nord) indiferent în care țară membră se folosesc ele.

Voi porni de la identificarea țărilor NATO în care limba franceză este oficială sau ale căror limbi oficiale au în fundamentul lor filonul latin. Dintre

² *Ibidem*.

³ <http://www.roumanie-france.ro/phpbb2/>

⁴ *La Traite de l'Atlantique Nord*, Washington DC, le 4 avril 1949.

cele 26 de țări, patru (Franța, Belgia, Luxemburg și Canada) au limba oficială franceză, iar patru (Italia, România, Portugalia, Spania) au limbi de origine latină, care favorizează însușirea limbii franceze. Aceste țări reprezintă aproape o treime din numărul total de membri NATO, procentaj foarte relevant în sprijinul studiului de față.

Este cunoscut că în afara misiunilor NATO, în lume se desfășoară mai multe sub egida ONU în țări care folosesc limba franceză sau limbi de sorginte latină (Congo, Coasta de Fildeș, Angola, Mozambic etc.), unde chiar dacă în Comandamentul Forței se utilizează limba engleză, în mediul ambiental se impune folosirea limbii franceze din nevoia stringentă de a se realiza o bună comunicare cu populația civilă, militarii autohtoni, autoritățile locale etc.

Cei care au îndeplinit misiuni în astfel de zone, au afirmat fără echivoc faptul că, de regulă, au recurs la limba franceză în relația cu populația, fiind obligați să o învețe, în situația în care nu au cunoscut-o până la plecarea în misiune (problemă care apare anormală în condițiile în care se știe aria în care se va desfășura misiunea, iar pregătirea sub toate aspectele ar trebui făcută în acest sens).

O realitate care nu poate fi contestată este că din cauza folosirii excesive a limbii engleze s-a creat și un sindrom de respingere a acesteia în unele țări chiar membre NATO, în mod deosebit de către populația civilă, dar uneori chiar de către militari. Nu mă refer aici numai la Franța, unde o asemenea atitudine pare normală în nefirescul ei, dar și în Italia, Germania, Spania, Grecia. Sigur, nu mă voi opri asupra acestei anomalii, dar doresc să subliniez că dacă și cealaltă limbă (franceza) NATO ar fi folosită, situația s-ar ameliora.

Se vorbește tot mai des de barierele de limbă care se întâlnesc frecvent în NATO și UE (deși aici situația este specifică, pentru că fiecare limbă are statutul de „oficială”) și care ar putea mai lesne fi depășite dacă s-ar apela mai frecvent la limba mai accesibilă (pentru latini fără îndoială aceasta fiind franceza).

Terenul pierdut de limba franceză are explicații multiple și fiind un fenomen atât de complicat, el trebuie analizat de specialiști recunoscuți în domeniu. Voi afirma doar că tehnologiile înalte (în primul rând cele IT), sunt unele dintre elementele care au condus la această situație. Lor li se adaugă visul american și, în general, imaginea feerică despre pământul făgăduinței și al tuturor posibilităților, în această direcție mass-media având rolul de a amplifica fenomenul folosindu-se în primul rând de cinematografie, televiziune, radio etc.

Tendința de a se apela frecvent la limba engleză inclusiv în unele producții naționale, precum și în limbajul cotidian este evidentă și întâlnită peste tot în lume iar aceasta este o modalitate de a se impune limba engleză în defavoarea celei franceze.

Pledoaria mea privitoare la limba franceză ar putea genera suspiciunea că este consecința profesiei mele, de dascăl care predă această limbă, însă m-am

strădui să mă detașez de această tentație subiectivă și să apelez la virtuțile culturale, diplomatice, artistice ale acesteia, care au constituit la un moment dat un mare câștig pentru omenire și cred că este o eroare să se renunțe la el.

În sistemul nostru de învățământ de la toate nivelurile se studiază limba franceză, dar nu cu aceeași intensitate ca engleza, unde doritorii sunt mult mai mulți și mai interesați de însușirea corectă și rapidă pornind de la realitatea că utilizarea ei se face imediat în țară sau oriunde în afara ei.

Consider îmbucurător faptul că în armata noastră a crescut preocuparea pentru învățarea limbii franceze, un motiv constituindu-l în opinia mea și mai buna cunoaștere de către militari a importanței limbii franceze în îndeplinirea misiunilor în care au fost angajați.

Îmi mențin opinia că folosirea și a limbii franceze în cadrul NATO ar fi un câștig pentru Alianță și o înlesnire a îndeplinirii în teatrele de operații a misiunilor CIMIC, care reprezintă interfața forței multinaționale cu populația din zonă.

Dar chiar și în comandamentele NATO (unele dintre ele situate în țări de limbă franceză – și aici Belgia ar trebui invocată în primul rând – sau de sorginte latină) ar fi un câștig având în vedere că militarii care le compun, indiferent de țările din care provin, în afara locului de muncă sunt obligați să folosească limba franceză.

Indiferent că vorbim de teatre de operații, de comandamente NATO, de misiuni ONU, OSCE etc., folosirea a încă unei limbi (de altfel, oficială a NATO) este pe de o parte o necesitate, iar pe de altă parte reprezintă un canal deosebit pentru înțelegere între cei care, în condiții uneori la limita de sus a riscului, au nevoie de a înțelege și de a fi înțeleși.

Este o axiomă că orice nouă limbă este o ușă deschisă către o nouă realitate, iar dacă vorbim de limba franceză, este calea de a pătrunde într-o fermecătoare arie a luminii izvorâte din cultură, artă, muzică și tot ce reprezintă promovarea frumosului, într-o lume din ce în ce mai mult situată în calea violenței, urii, răzbunării și răului, în general.

Democrația pe planetă ar avea și ea de beneficiat din utilizarea limbii care a dat omenirii celebra „Liberté, Fraternité, Egalité”.

Simt nevoia de a mă referi încă o dată la posibilitatea oferită de limba franceză de a realiza documentări ample în toate domeniile, inclusiv cel militar și a spori astfel cantitatea de informații, fiind axiomatic faptul că informația constituie una dintre cele mai valoroase resurse de apărare.

Poate am insistat prea mult asupra unei probleme foarte bine cunoscute, dar am făcut-o din dorința de a reitera valențele limbii franceze, de a-i sublinia marea capacitate de comunicare, iar dintre toate acestea, să rezulte hotărârea mea ca la catedră să promovez valorile limbii pe care nu voi înceta să o studiez, pentru a-i pătrunde tainele, de multe ori prea puțin accesibile nonnativilor.